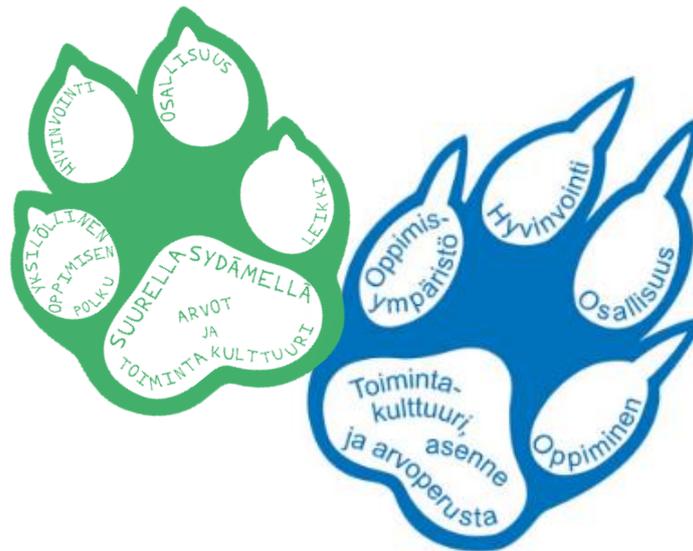

Joustava esi- ja alkuopetus Sipoossa

Sisällysluettelo

1. Joustava esi- ja alkuopetus	3
2. Joustavan esi- ja alkuopetuksen suunnittelu ja toteuttaminen	4
3. Oppimisympäristöt ja työtavat joustavassa esi- ja alkuopetuksessa	5
3.1 Oppimisympäristöt.....	5
3.2 Työtavat.....	6
4. Toiminnan arviointi joustavassa esi- ja alkuopetuksessa	8
5. Esi- ja alkuopetuksen erityisopetus Sipoossa lv 2023-2024 (päiv. 2.5.2023)	8

1. Joustava esi- ja alkuopetus

Esi- ja alkuopetuksen nivelvaihe on merkittävä vaihe lapsen onnistuneen koulupolun aloittamisen kannalta. Koska lasten kehitystasossa ja kouluvalmiudessa voi olla suuriakin eroja, on joustavan esi- ja alkuopetuksen keskeisimpänä päämääränä joustavan ja yksilöllisen opinpolun varmistaminen niin, että lapsen taito- ja kehitystaso otetaan eri oppimisalueilla mahdollisimman hyvin huomioon. Joustavassa esi- ja alkuopetuksessa lapselle annetaan mahdollisuus siirtyä joustavasti esiopetuksen toimintatavoista peruskouluun omien valmiuksien mukaisesti. Koulun rakenteet on järjestetty niin, että se voi vastaanottaa erilaisia oppijoita ja eri kehitysvaiheissa olevia koulutulokkaita. Esiopetus ja koulu toimivat tiiviissä yhteistyössä ja lapset saavat toimia eri-ikäisistä koostuvissa ryhmissä.

Sipoon joustavan esi- ja alkuopetuksen keskeiset tavoitteet ja reunaehdot ovat:

- **Yhteinen toimintatapa koko kunnassa**

Esi- ja alkuopetuksen joustava yhteistyö on Sipoossa yhteinen toimintatapa, jota toteutetaan kaikissa yksiköissä yksiköiden koosta, henkilöstörakenteesta tai fyysisestä sijainnista riippumatta.

- **Sujuvat siirtymät**

Joustava esi- ja alkuopetus mahdollistaa lapsille tutun ja turvallisen ympäristön kehitykselle ja oppimiselle. Lasten yksilölliset tarpeet huomioidaan, ja tieto lapsista siirtyy nivelvaiheissa sujuvasti. Varsinkin lasten tarvitseman tuen siirtymisestä pidetään huolta, jotta pedagogiset tukitoimet, toimintatavat ja rakenteet pysyvät mahdollisimman samankaltaisina nivelvaiheiden yli. Tämä vahvistaa myös huoltajien turvallisuuden ja luottamuksen tunnetta.

- **Yhteistyö perustuu opetussuunnitelmiin**

Joustava esi- ja alkuopetus on osa opsin mukaista velvoittavaa toimintaa, jossa toteutuu osa opsin tavoitteista. Suunnittelua ja arviointia toteutetaan yhdessä sekä perusopetuksen että esiopetuksen opetussuunnitelmat huomioiden. Aikuisten tukema leikki on tärkeä osa oppimista, ja oppiminen tapahtuu leikkillisyyden kautta.

- **Joustavat toimintatavat**

Joustavaa esi- ja alkuopetusta toteutetaan kussakin yksikössä laadittavan suunnitelman mukaisesti, yksikkökohtaisin joustavin järjestelyin. Tässä dokumentissa mainittavat reunaehdot on kuitenkin huomioitava kaikissa yksiköissä. Opetusta muokataan niin, että jokaisen oppilaan yksilölliset tarpeet ja vertaissuhteet huomioidaan (esim. eriyttäminen, joustava ryhmittely). Näin vahvistetaan lapsen omaa käsitystä oppimisestaan sekä mahdollistetaan onnistumisen tunnetta.

Varhainen tuki ehkäisee merkittävästi myöhempiä ongelmia. Varhaiskasvatuksen erityisopettajien sekä perusopetuksen erityisopettajien ja erityisluokanopettajien mukanaolo joustavan esi- ja alkuopetuksen tiimissä mahdollistaa tuen kohdentamisen mahdollisimman varhain. Lapselle jo varhaiskasvatuksessa aloitettu tuki siirtyy lapsen mukana katkeamatta. Näin oppimisvaikeuksia voidaan ennaltaehkäistä ja tukea lapsia jo opintopolun alkumetreillä. Lapsi osallistuu oman oppimisprosessiinsa asettamalla tavoitteita ja seuraamalla niiden toteutumista.

Joustavassa esi- ja alkuopetuksessa esiopetuksen ja koulun resurssien käyttöä suunnitellaan uudelleen ja yhteisen toiminnan suunnitteluun on varattava riittävästi aikaa. Samanaikaisopettajuudella ja useamman

aikuisen yhteistyöllä voidaan luoda oppimisympäristöjä, jossa lapsen aktiivinen toiminta lähikehityksen vyöhykkeellä ja vuorovaikutuksessa toisten lasten kanssa on mahdollista. Joustavan ryhmittelyn avulla lapsi saa toimia eri-ikäisistä koostuvissa ryhmissä vertaissuhteet huomioiden. Lasten turvallisuuden tunteen takaamiseksi sekä toimintatavan selkeyttämiseksi ryhmittelyn tulee olla ennakoitavaa ja strukturoitua sekä lasten tarpeisiin perustuvaa.

2. Joustavan esi- ja alkuopetuksen suunnittelu ja toteuttaminen

Käytännön toteutustavat ja yhteistyö esiopetuksen ja koulun välillä voivat vaihdella yksiköiden mukaan, mutta kaikissa Sipoon esiopetusyksiköissä ja kouluissa noudatetaan seuraavia painotuksia:

- toiminnassa käytetään monipuolisia opetusmenetelmiä ja työtapoja
- oppimisympäristöjen ja pienryhmien muodostamisessa huomioidaan lapselle ominainen tapa oppia
- yhteissuunnittelutyöaika käytetään pedagogiseen kehittämiseen
- uusia ratkaisuja ja innovaatioita kokeillaan ja kehitetään
- kotien ja perheiden kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä

Joustavasta esi- ja alkuopetuksesta vastaavat rehtori ja esiopetuksesta vastaava päiväkodin johtaja yhdessä. He päättävät resurssin kohdentamisesta ja Joustavan esi- ja alkuopetuksen -tiimin muodostamisesta sekä aikuisten että lasten osalta.

Rakenteisiin tulee varata vähintään kerran kuukaudessa aikaa esi- ja alkuopetuksen henkilökunnan yhteiselle suunnittelulle. Toiminnasta vastaavien esihenkilöiden (rehtorit ja päiväkodin johtajat) vastuulla on yhteisen suunnitteluajan mahdollistaminen sekä yhteisen sähköisen ympäristön luominen henkilökunnan työvälineeksi (yhteinen teams tai drive). Myös esihenkilöiden yhteistyö on tärkeää, jotta yhteinen tahtotila ja tavoite toteutuu arjessa. Yhteistyön tarkemmat suunnitelmat ja konkreettiset tavoitteet on kirjattava yhteiseen toimintasuunnitelmaan sekä vuosikelloon. Yhteinen toimintasuunnitelma on osa peruskoulujen lukuvuosisuunnitelmaa tai sen liite, jotka hyväksytään vuosittain koulutusjaostoissa.

Joustavaa esi- ja alkuopetusta toteutetaan vaikka yksiköt eivät sijaitse samassa rakennuksessa tai pihapiirissä. Tällöin yhteistyö tulee mahdollistaa riittävin resurssein. Esikoulun ja koulun yhteistyö sekä toimintamuodot suunnitellaan tällöin eri lähtökohdista. Toteuttamismuotona voi olla esim. esiopetusryhmän ja alkuopetuksen ryhmien yhteinen tilojen käyttö, joustavat ryhmittelyt eri oppiaineissa ja henkilökuntaresurssin tehokas uudelleensuunnittelu.

JOUSTAVAN ESI- JA ALKUOPETUKSEN tiimin voivat muodostaa esimerkiksi:

Luokanopettaja(t)	OPS:n tavoitteiden mukaisen opetuksen ja oppimisen tuen järjestämisestä vastaaminen	Ovtes
Laaja-alainen erityisopettaja	Opetuksesta, oppimisen tuesta, kartoituksesta vastaaminen	Ovtes
Koulunkäynninohjaaja	Oppilaiden avustaminen ja ohjaaminen kasvussa ja oppimisessa, opettajien työpari	Kvtes
Varhaiskasvatuksen opettaja	Esiopetusikäisten lasten esiOPS:n ja VASU:n tavoitteiden mukaisesta opetuksesta ja oppimisen tuen järjestämisestä vastaaminen	Ovtes
Varhaiskasvatuksen erityisopettaja	Esiopetusikäisten lasten oppimisen tuesta ja kartoituksesta vastaaminen	Ovtes
Varhaiskasvatuksen sosionomi	Lasten hyvinvointia tukevista järjestelyistä vastaaminen	Kvtes
Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja	Vaka-opettajan työpari, lasten avustaminen, ohjaaminen ja tukeminen kasvussa ja oppimisessa	Kvtes
Varhaiskasvatuksen avustaja	Oppilaiden avustaminen ja ohjaaminen kasvussa ja oppimisessa, opettajien työpari	Kvtes

3. Oppimisympäristöt ja työtavat joustavassa esi- ja alkuopetuksessa

3.1 Oppimisympäristöt

Oppimisympäristöjen turvallisuus on kaiken opetuksen lähtökohta, johon jokaisella esi- ja perusopetuksen oppilaalla on oikeus. Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytänteitä, jotka tukevat lapsen kasvua oppimista ja vuorovaikutusta.

Esi- ja alkuopetusikäisen lapsen turvallisuuden tunteeseen vaikuttaa sosiaalinen ympäristö, jossa lapsi toimii vuorovaikutuksessa toisten lasten ja aikuisten kanssa. Lapsen kavereista ja aikuisista muodostuva sosiaalinen tila on lapsen turvallisuuden tunteelle hyvin tärkeä.

Oppimisympäristöjen kehittämistä ja määrittelyä ohjaavat esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmat. Oppimisympäristöt ovat ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Tieto- ja viestintäteknologia (tv) on osa monipuolista oppimisympäristöä. Yhteistyökumppaneina voivat toimia kirjasto-, kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-aikatoimi sekä paikalliset seurakunnat ja järjestöt. Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on erilaisia leikkiin ja toiminnalliseen oppimiseen soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuus käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa sekä mahdollisuus eriyttämiseen.

Huomioitavaa:

- Joustavassa esi- ja alkuopetuksessa lapsi joutuu sopeutumaan suurempaan ihmismäärään, useampaan aikuiseen, muuttuviin tiloihin ja ympäristöihin ja tämän huomiotta jättäminen voi aiheuttaa lapselle turvattomuuden tunnetta, hämmennystä ja pelkoa.

- Joustava ryhmittely voi aiheuttaa joillekin oppilaille pulmia ryhmien vaihtuessa. Ryhmytyminen useaan eri ryhmään voi tuottaa pulmia erityisen tuen oppilaille ja sen vuoksi aikuisen ohjausta ja tukea tulee olla riittävästi saatavilla.
- Liian nopealla aikataululla toteutettu pajatyöskentely, jossa lapsi joutuu vaihtamaan valmiin aikataulun mukaisesti tekemistä paikasta toiseen, on lasten mielestä haasteellista. Kesken jäänyt tehtävä aiheuttaa mielipahaa ja osa lapsista voi kokea pajapäivät epämieluisina. Omatahtisuus tehtävien loppuun saattamisessa puolestaan on motivoivaa ja oppimista eteenpäin vievää. (Kopisto, Brotherus, Paavila etc.)

3.2 Työtavat

Yhteistyön aikana oppilaita ryhmitellään eri tavoin: välillä työskennellään tasakokoisissa ryhmissä, joskus taas taitotason tai oppimistyylin mukaisissa ryhmissä, riippuen siitä, mitä työskentelyn tavoitteiksi kussakin jaksossa on asetettu.

Yhteisopettajuutta voidaan toteuttaa eri tavoin, tavoitteesta ja ryhmittelystä riippuen.

Kaikki oppilaat yhdessä		
1.	Avustava opetus	Yksi opettaa, toinen kiertää ja avustaa
2.	Täydentävä opetus	Opetusta vuorotellen, vapaana oleva voi avustaa
3.	Tiimiopetus	Saumaton yhteistyö, opettajilla sama rooli
Oppilaat on jaettu ryhmiin		
1. Pysäkkiopetus		
4.1	Pysäkkiopetus	Oppilaat kiertävät työasemilla, niissä on erilaisia tehtäviä
4.2	Pysäkit + eriyttäminen	Ryhmät ovat erilaisia, opetus ryhmille erilaista
2. Rinnakkaisopetus		
5.1	Rinnakkaisopetus	Luokka on jaettu osiin, opetus on samaa joka ryhmässä
5.2	Rinnakkaisopetus + eriyttäminen	Luokka on jaettu osiin, opetus on ryhmissä erilaista
5.3	Henkilökohtainen opetus	Luokka on yhtenä ryhmänä, joku saa henkilökohtaista opetusta

(Saloviita 2017)

Mahdollisia työtapoja eri oppimiskokonaisuuksissa

Esiopetussuunnitelman mukaiset opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet	Työskentelyesimerkkejä
ILMAISUN MONET MUODOT musiikki, käsityö, kuvataide, suullinen ja kehollinen ilmaisu, kulttuuri	<ul style="list-style-type: none"> • eri ilmaisumuotojen käyttö, rohkaisu luovaan ajatteluun ja aktiiviseen kokeiluun • mielikuvituksen, tarinoiden, draaman, pelien ja leikkien, luonnon ja rakennetun ympäristön monipuolinen käyttö • myönteiset oppimiskokemukset, osallisuus, aktiivisuus, ja itseohjautuvuus sekä moniaistinen havainnointi

	<ul style="list-style-type: none"> • taiteen kokeminen elämyksellisesti ja yhteisöllisesti • monipuoliset materiaalit, ilmaisukeinot, välineet ja työtavat • teknologia • lähiseudun kulttuuritoimen yhteistyö • taideoppiminen • käsityön pehmeiden ja kovien materiaalien työtavat
KIELEN RIKAS MAAILMA kielelliset taidot, vuorovaikutustaidot, luku- ja kirjoitustaito, kielellinen tietoisuus, kirjallisuus, monilukutaito	<ul style="list-style-type: none"> • toiminnallisuus ja draama • yhteistoiminnalliset menetelmät • monipuolinen teksti- ja kieliympäristö • mahdollisuus runsaaseen kirjoitetun ja puhutun kielen tutkimiseen, havainnointiin ja kokeilemiseen, sanavaraston laajentamiseen • tv:n käyttö • sadutus, digitarinat • lastenkirjallisuus • medialukutaito • ilmiöoppiminen (eri oppiaineet, kielellinen hahmottaminen)
MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME etiikka, katsomus, historialliset ja yhteiskunnalliset asiat	<ul style="list-style-type: none"> • yhteiset pohdinnat ja keskustelut, eläytymisen mahdollistavat menetelmät, draama • projektit ja monialaiset oppimiskokonaisuudet • tutustuminen lähiyhteisön tapoihin, uskontoihin ja katsomuksiin, yhteistyö kotiseurakuntien kanssa • yhteistyö perheiden kanssa • menneisyyden ja nykyisyyden tapahtumat eläytyen, leikin, draaman, kertomuksen, musiikin ja kuvataiteen kautta • vierailut • tv:n käyttö
TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI matematiikka, ympäristöoppi, teknologia	<ul style="list-style-type: none"> • opetuksen liittäminen lapsen kokemusmaailmaan ja toimintaympäristöön, osallisuus oppimisessa • arjen ja ympäristön matematiikan ja luonnontieteen ilmiöt • oppimisympäristö ja opetus, jotka luovat mahdollisuuksia luvun, muutoksen, ajan, käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamiseen ja mittaamistapojen kehittymiselle • toiminnallinen ja välineiden avulla tapahtuva oppiminen • yhteistoiminnalliset menetelmät • leikki, pelit, tieto- ja viestintäteknologia, draama, tarinat • luonnolliset tilanteet ja ympäristöt, retket, ympäristön teknologia • kokeileminen, keksiminen, tutkiva työtapa • kysymysten esittäminen, vertailu, luokittelu, järjestäminen, havaintojen teko, ratkaisujen keksiminen arjen ongelmiin ja ratkaisujen kokeileminen • dokumentoinnin harjoittelu ja tulosten esittäminen eri tavoin • ympäristöopin monitieteisen perustan huomioiminen
KASVAN JA KEHITYN liikunta, turvallisuus, hyvinvointi, terveys ja kestävä elämäntapa	<ul style="list-style-type: none"> • mahdollisuus omaehtoiseen liikkumiseen sisällä ja ulkona • Liikkuva koulu/varhaiskasvatus -periaatteen mukaisten oppimisympäristöjen rakentaminen • liikunta ja kehollinen aktiivisuus mukana kaikissa arjen toiminnoissa • fyysisten ja psyykkisten vaaratekijöiden tarkastelu • uni, ravinto, kohtuullinen kuluttaminen, psyykinen ja fyysinen hyvinvointi osana lapsen arkea koulussa ja kotona • kiusaamisen ehkäisy, sosiaalisten- ja tunnetaitojen harjoittelu, vahvuuspedagogiikka • liikennekasvatus • yhteistyö paikallisten toimijoiden kanssa

4. Toiminnan arviointi joustavassa esi- ja alkuopetuksessa

Toiminnan arviointi ja kehittäminen on arvioinnissa keskeistä. Arvioinnin tulee olla monipuolista (monta eri kertaa, monella eri tavalla) ja eri lähteisiin perustuvaa. Joustavan esi- ja alkuopetuksen toiminnan arvioinnissa tulee huomioida esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmien tavoitteiden toteutuminen.

Joustavassa esi- ja alkuopetuksessa arvioinnin pääasiallinen kohde on työtapojen toimivuudessa ja lasten ryhmittelyn tarkoituksenmukaisuudessa siten, että nämä tukevat jokaisen lapsen kehittymistä ja oppimista.

Valitulle yhteiselle teemalle ja toiminnalle tulee asettaa tavoitteet, jotka kirjataan suunnitelmaan ja joita arvioidaan. Tavoitteet voivat liittyä esim. sosiaalisten taitojen kehittymiseen, opetussuunnitelman laaja-alaiseen osaamiseen.

Arviointiin osallistuvat kaikki: lapset, kasvattajat/opettajat ja huoltajat. Seuranta perustuu jatkuvaan arviointiin ja dokumentointiin. Lisäksi tehostetun ja erityisen tuen lapsille tuen dokumentoinnissa noudatetaan kunnan voimassa olevaa ohjeistusta.

Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja oppia vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta ja oppiminen itsessään on motivoivaa.

5. Esi- ja alkuopetuksen erityisopetus Sipoossa lv 2023-2024 (päiv. 2.5.2023)

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa.

(Perusopetuslaki <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628#L4P16>)

Perusopetuslain mukainen oikeus erityisopetukseen koskee kaikkia esikouluikäisiä lapsia riippumatta siitä, käykö hän esikoulunsa kunnallisessa esiopetuksessa, palvelusetelipäiväkodissa tai yksityisessä päiväkodissa. Sipoon kunnassa varhaiskasvatus- ja koulutuspalvelut huolehtivat esiopetuksen erityisopetuksen järjestelyistä. Esiopetuksen kevätlukukaudella erityisopetuksen merkitys ja tarve korostuu. Esimerkiksi pienluokkapaikkojen haku on ajankohtaista helmi-maaliskuussa.

Alla olevassa taulukossa on jaoteltu varhaiskasvatuksen erityisopettajien (KVEO/VEO) ja koulun laaja-alaisten erityisopettajien (ELA) työtehtäviä. Työtehtävistä tärkein on esiopetuksessa annettava erityisopetus. Sen vastuutaho on esiopetusyksiköittäin määritelty jälkimmäisessä taulukossa, johon on määritelty myös erityisopetuksen tuntimäärä. Tuntimäärää tarkastellaan toimintavuosittain ja se riippuu mm. esiopetusikäisten lasten määrästä. Opetuspäällikkö tekee lukuvuosittain tarvittavat päätökset annettavan erityisopetuksen tuntimäärästä kuultuaan ensin asiasta myös varhaiskasvatusjohtajaa.

Esiopetusyksikön esihenkilö, KVEO/VEO, laaja-alainen erityisopettaja ja hänen esihenkilönsä voivat sopia, miten opetustuntimäärä jakaantuu toimintavuoden ajalle (ts. onko erityisopetustunteja tasaisesti yhtä paljon koko toimintavuoden aikana vai painottuuko tuntimäärä kevätlukukaudelle).

Koulun laaja-alaisten erityisopettajien vastatessa esiopetusyksikön erityisopetuksesta heidän palkkansa maksaa näiden tuntien osalta Varhaiskasvatuksen toimiala. Koulun rehtori tekee Populuksessa tarvittavat palkkakustannusten jaottelut kustannuspaikkojen kesken.

työtehtävä	KVEO/VEO	ELA	
kartoitukset		x	HUOM! Kartoitukset tehtävä tammikuun alkuun mennessä
pedagogiset asiakirjat syksyllä (myös pidennetty oppivelvollisuus)	x	x	KVEOt/VEOt siirtävät lapsen tukitiedot Daisysta/tukilomakkeilta Wilmaan ja huolehtivat tiedonsiirrosta ELAlle siirtymävaiheessa, jotta tuen tarpeen muutosprosesseihin ei tule tarpeetonta viivästystä.
pedagogiset asiakirjat keväällä		x	
siirtopalaverit varhaiskasvatuksesta esiopetukseen	x		
siirtopalaverit esiopetuksesta kouluun		x	
pienluokkapaikkatarpeen arviointi (alkaa jo syksyllä)	x	x	
pienluokkapaikkahaku		x	
esikoululaisille annettava erityisopetus	ks. alla	ks. alla	

Erityisopetuksen vastuunjako

Esiopetusyksikkö	VAKA	KOPA	opetus- tuntimäärä (45min/vko) Lv 2023- 2024	arvioitu lapsimäärä	Huom.
Södra Paipis		x	1	6	Norra skolorna
Nickby barnträdgård		x	2	18	Kyrkoby
Kyrkoby		x	2	15	
Söderkulla		x	3	28	
Poco	syksy	kevät	Vaka maksaa 0,5 vvh koko vuoden eli opetusta 1 vvh keväällä	8	Sipoonlahti
Talma		x	1	8	
Jokipuisto		x	2	14+3	
Lukkari		x	2	15	

Sipoonjoki		x	2	18	
Sipoonlahti		x	4	45	
Leppätie		x	2	14	
Metsärinne		x	1	9	
Kaisla	syksy	kevät	Vaka maksaa 0,5 vvh koko vuoden eli opetusta 1 vvh keväällä	9	Sipoonjoki